

SIGIRLARDA TUYOQ KASALLIKLARINING ETIOLOGIK VA MIKROBIOLOGIK XUSUSIYATLARI

Sobirova Iroda Xalilla qizi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
Toshkent filiali magistranti

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda sigirlarda uchraydigan tuyoq kasalliklarining etiologik va mikrobiologik xususiyatlari o'rganildi. Tadqiqotlar "PROMEAT AGRO" va "XORAZM GOLD" naslchilik fermer xo'jaliklarida saqlanayotgan mahsuldor sigirlarda olib borildi. Jami 28 ta klinik namuna, jumladan yiringli ajralma, yumshoq to'qima skreplari va jarohat yuzalaridan olingan materiallar bakteriologik va mikroskopik usullar yordamida tekshirildi. Tadqiqot natijasida tuyoq patologiyalarining rivojlanishida asosiy etiologik agentlar bilan bir qatorda ikkilamchi mikrofloraning ham muhim o'rin tutishi aniqlandi.

Kalit so'zlar: sigir, tuyoq kasalliklari, nekrobakterioz, *Fusobacterium necrophorum*, *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*, *Proteus spp.*, mikrobiologik diagnostika.

Kirish. Yuqori mahsuldor sigirlarda tuyoq kasalliklari hayvonlarning harakat faolligi, mahsuldorligi va xo'jaliklarning iqtisodiy samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi muhim veterinariya muammolaridan biridir. Tadqiqotlarda ushbu patologiyalarning rivojlanishida zoogigiyenik sharoitlarning buzilishi, yuqori namlik, pollarning iflosligi, hayvonlarning harakatlanishining cheklanishi, noto'g'ri oziqlantirish hamda patogen mikrofloraning ishtiroki muhim omillar sifatida qayd etilgan.

Tadqiqotning maqsadi: qoramolchilik fermer xo'jaliklarida sigirlarda uchraydigan tuyuq kasalliklarining kelib chiqish sabablari, tarqalish xususiyatlari va etiologik omillarini o'rganishdan iborat bo'ldi.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqotlar fermer xo'jaliklaridan olingan patologik materiallar asosida olib borildi. Laboratoriya tekshiruvlarida bakteriologik, mikroskopik va mikrobiologik usullardan foydalanildi. Ajratilgan mikroorganizmlarning morfologik va kultural xususiyatlari o'rganildi. Bakteriologik tekshiruvda materiallar oziqa muhitlariga ekilib, o'sib chiqqan koloniyalar morfologik, kultural va biokimyoviy xususiyatlariga ko'ra identifikatsiya qilindi.

Tadqiqot natijalari. Jami 28 ta klinik namuna tekshirildi. Ularning 11 tasida, ya'ni 39,3% holatda *Fusobacterium necrophorum* aniqlandi. Mazkur mikroorganizm obligat anaerob bo'lib, yiringli-nekrotik jarayonlarning rivojlanishida asosiy etiologik agentlardan biri sifatida baholandi. 9 ta namunada (32,1%) *Staphylococcus aureus* ajratib olindi. U asosan yiringli-yallig'lanish jarayonlari va to'qima destruksiya bilan bog'liq holatlarda kuzatildi. Qolgan 8 ta namunada (28,6%) aralash mikroflora qayd etilib, uning tarkibida *Escherichia coli* va *Proteus spp.* aniqlandi. Olingan natijalar tuyuq kasalliklarining etiologiyasida obligat anaerob va fakultativ anaerob bakteriyalarning kompleks ishtirok etishini ko'rsatdi. Ayniqsa, asosiy patogenlar ta'sirida yuzaga kelgan nekrotik va yallig'langan to'qimalarda ikkilamchi mikrofloraning rivojlanishi kasallik jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Tadqiqotda tuyuq kasalliklarining rivojlanishi faqat infeksiyon omil bilan emas, balki saqlash va oziqlantirish sharoitlari bilan ham bog'liqligi aniqlandi. Yuqori namlik, gigiyenik talablarning buzilishi,

механик shikastlanishlar va ratsionning muvozanatsizligi kasallik rivojlanishiga moyillikni oshiruvchi omillar sifatida qayd etildi.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida sigirlarda tuyoq kasalliklarining rivojlanishida *Fusobacterium necrophorum* va *Staphylococcus aureus* asosiy mikrobiologik agentlar sifatida, *Escherichia coli* va *Proteus spp.* esa ikkilamchi mikroflora vakillari sifatida muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. 28 ta klinik namunaning 39,3 foizida *F. necrophorum*, 32,1 foizida *S. aureus* va 28,6 foizida aralash mikroflora aniqlanganligi kasalliklarning polimikrob xususiyatga ega bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Shu sababli sigirlarda tuyoq kasalliklarini tashxislash va davolashda mikrobiologik tekshiruv natijalarini hisobga olish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ермолаев В.А., Марьин Е.М., Идогов В.В., Савельева Ю.В. Болезни копыт у коров // Учёные записки Казанской ГАВМ им. Н.Э. Баумана. – Казань, 2010.
2. Журба В.А. Клинико-гематологический статус коров с гнойными пододерматитами // Вопросы нормативно-правового регулирования в ветеринарии. – 2013.
3. Идогов В.В. Лечение коров больных гнойным пододерматитом с применением биологически активных сорбентов: дисс. канд. вет. наук. – Ульяновск, 2011.
4. Лопатин С.В., Самоловов А.А. Эффективность оздоровительных мероприятий при болезнях копыт крупного рогатого скота // Ветеринария. – М., 2015.
5. Нийозов Х.Б., Эшкувватов Х.Х., Кушманов Д. Зотли қорамоллар бармоқ ва туёқларининг йирингли яллиғланиш жараёнларини даволашнинг самарали усуллари // Chorvachilik

hamda veterinariya sohalarida innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va muammolar. – Samarqand, 2019.

6. Сольянчук П.В., Кочетков А.В., Руколь В.М. Ассоциация микроорганизмов при болезнях копыт у крупного рогатого скота // Актуальные вопросы и пути их решения в ветеринарной хирургии. – Витебск, ВГАВМ, 2019.

7. Botiraliyevna, A. M., Bohodirovna, S. D., Yoqubovich, N. H., Abdulhafizovna, M. Z. M., & Akbarovna, A. S. (2025). Methods Of Implementing Steam Educational Technologies In Primary Education. The Review of Diabetic Studies, 684-689.